

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Köthyányi utca Nr. 2

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concure, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU

FAUSTRO-UNGARIA:

Pe un an: 10 cor.

Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI

STRĂINĂTATE:

Pe un an 14 franci.

Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 286.

La zile mari.

La școlile noastre pregătitoare de slugitori ai altarelor și vestitori ai învățăturilor menite a ridica și mântui poporul, la școlile noastre înalte din Sibiu și Arad, s'a serbătorit, prin slujbă dumnezeiască și serbătoriri școlare, la prăznuirea sf. Andrei, amintirea aceluia ales bărbat al neamului și bisericii noastre, care a pus temelia instituțiilor noastre pentru prezent și viitor, înțeleind nou Sion mântuitor, poporului său.

Cu pietate și recunoștință a fost serbătorită memoria marelui *Andrei Baron de Șaguna*, de tinerimea pornită pe cariera, pe calea și la misiunea apostoliei, ca o dovadă de bună îndreptare, în grelele vremuri și grelele împrejurări, în mijlocul cărora este petrecerea zilelor noastre.

Caldura inimii, încălzirea sufletului, însuflețirea pentru cei ce s'au ridicat pentru a da tot ce mai ales li-s'a hărăzit dela Tatăl cel ceresc, spre a obștei folos, este o dovadă de bună îndrumare, de bună pornire în cercul în care o astfel de înclinare se pornește.

Și aminte ne aducem, că măritul Congres, ținând seamă de învățarea roții vremii, hotărât-a, a dură semn văzut și trainic, glorioasei figuri, prin reîntruparea în efigie a marelui Arhiepiscop, semn pietății și dovadă pentru urmași, a măririi celui născut înainte cu un veac — aniversarea ce se apropie de noi —, pentru a fi Părinte și îndreptător unui neam vitregit, în cele mai grele zile ale neamului.

Când dela cei veterani și din tineret pornesc gânduri și înclinări curate, de a preamări, vadit, din tot sufletul, pe cel ce a fost și rămas-a între ai săi și pentru ai săi și urmașii lor cel mai mare, — o hrană sufletului nostru peste tot este aceasta, căci nădejde ne dă, de viitor mai luminat, pentru că sufletul prin pietate se înalță, prin credință se întărește și sfințește-se prin iubire.

Iar toate-aceste bucurii și fericire, se selăsuiesc asupra acelora, cari cu pietate preamăresc virtutea și puterea credinței, cari „mișcă munții”, și crează noi așezămături, bogate în daruri sufletești, slugind vieții...

Să fie oare pretutindeni la noi așa stările, ca pietatea să verse tuturora liniște în suflet?

... Cu durere privim, în jur când vedem, că nu pretutindeni răsună acelaș glas al inimii înduioșate de pietate, pentru *Marele* din trecut.

Și nu este repaos nici har dela Domnul acolo, unde nu se ține plinirea legii și lăsământului; unde nu tresaltă sufletele simțitoare, în zile de pietate.

Aducerea aminte a robiei, întetește în suflete dorul de libertate, iar întunecimea îngrozește sufletele curățite la focul luminii...

Îngroziți de negrul din sufletele pustii de pietate, cine nu dorește apă vie, înnoitoare obștii?

Întorși la izvorul cristalin al pietății, să soarbă, cei însătoșați, din apa vie, uitând potecile răslețe ale rătăcirii.

Și luând, la rândul lor, pietatea și cultul pentru acele mari figuri, cari au împlinit apostolia cu crucea și cu cartea, într'o renoire sufletească își vor găsi mângăerea și mântuirea.

Exemple de devoțiune și pietate datu-s'au, pentru nouă trimisul de Tatăl cel ceresc: *Marele Andrei*; dar cu toții să ne întoarcem iar la lumina și credința lui, hărăzite nouă ca tării, cari apărute de inimi curate, în veci lucr-vor ca turle de aur...

Reflexiuni

la

„Observări asupra unei cărți de religione”.

— Urmare. —

Dar cum aș putea să caut eu emanciparea de acest metod modern, când mă leagă de el încă o veche și plăcută experiență. Eu însumi, ca elev în școala elementară, aveam un învățător, bătrân pe atunci, iar azi moșneag, tip al unor vremi apuse, de conzervare creștinească, religioasă și morală senin. „din focul mare al dragostei de lege”, ni propunea Istoria biblică curat după textul Sf. Scripturi. Nu erau pe atunci cărți de asemenea cuprins, ci numai de cele cu întrebări și răspunsuri. Iar el, din proprie inițiativă zel sfânt cetea „Biblia” și ne propunea, de sine înțeles, în formă dialogică, deosebit din Test. Vechiu. Și îmi aduc aminte, noi îl ascultam, ca pe un mag și li sorbiam cuvântul,

iar lui, la anumite momente îi mijau în gene stropii. De învățături morale nici vorbă, dar în schimb felii de „predare” ni-a deșteptat neșterse sentimente și o plăcere, ce nu se poate spune, față de acest studiu încât doriam cu ardoare să ni vină oara de Religiune.

Și iată, se vede, practica învățătorului meu a fost cu succes aplicată și de alții, cari au făcut chiar studii metodice; iar rezultatul acestor experiențe a fost: ridicarea la valoare a unui principiu metodic, de care eu — nici pentru dragul emancipării independenței față de Dr. Barbu — nu am voit să mă lapăd. Căci limbă mai ușoară ca limba biblică pentru aceasta materie nu-mi pot închipui, dar nici farmecul cuprins în forma dialogică din „Biblie”, nu-l aflăm în altă formă de vorbire. „Abandonarea acelor”, zice Dr. Rein et cons. — „dovedește o lipsă de gust și seriozitate”.

Deci fiind cartea mea scrisă pe baza acestor experiențe metodice, vină expertii și combată întâi principiul, — cu dovezi contrare de valoare unei asemenea experiențe. Atunci nu rămâne, decât eu și cei de o părere cu mine, să ne închinăm steagului.

Acum fie-mi permis a mă ocupa cu anumite puncte speciale reprobate de părintele Vonigă.

Eu recunosc și sunt convins, că cea mai grea piesă în materia biblică este: facerea lumii. M'am ocupat mult cu această piesă, dar altă formă mai potrivită — având în vedere temeiul, pe care am scris — nu i-am putut da. La o nouă ediție, sper, că îmi va succeda, dar inomis se recere o lecțiune pregătitoare, ce o voi pune în fruntea cărții. A compune această piesă precum recomandă părintele Vonigă, după mine nu e accesibil, precum rezultă și din cele mai dela vale.

Despre piesa a patra: „Păcatul strămoșesc” susține, iubitul Frate, că elevul numai prin bovizare o va putea învăța și ținea în memorie.

Fiind-că Sfinția S'a ni dă, ca model de piesă, o stilizare, mă aflu îndemnat să reproduc pasagile relative din carte pentru comparare cu modelul părintelui Vonigă.

Textul combătut e acesta: „Și a strigat D-zeu pe Adam: „Adame unde ești?” Iar el a răspuns: „Glasul Tău am auzit, dar m'am temut și m'am ascuns. „Și a zis D-zeu: „Da, pentru că ai mâncat din pomul cel oprit”. Iar Adam a zis: „Muerea, care mi-ai dat-o mi-a adus din pom și am mâncat”. Și a zis muerei: De ce ai făcut acesta?” Ea a răspuns: „Șarpele m'a amăgit și am mâncat”. Atunci a zis D-zeu șarpelui: (etc. Urmează blăstămii).

În locul acestuia, părintele Vonigă recomandă, ca mai ușor următorul text: „După călcarea poruncei Adam și Eva au început a cunoaște binele și răul. Și-au adus aminte de porunca lui D-zeu și s'au temut. Iar în muștrarea lor prin păcat au căutat a-se ascunde. Dar D-zeu vede toate și știe toate și venind la ei i-a pedepsit”.

Pun rămaș cu ori și cine, că elevii de clasa a II-a nu au acel grad de inteligință, ca să înțeleagă aceste

construcții în întreg cuprinsul, fiind abstracțiuni; aceea, nici nu simt plăcere de a-le învăța, sunt plătitoare și fără efect asupra inimii, care e suprem scop al istorioarelor.

Textul părintelui Vonigă nu se poate compara cu cel din manual din punct de vedere metodic, iar privința materiei omite esența. Căci textul din manual îi conduce pe elevi prin inducțiune, în mod acomedat firei și priceperii lor în adâncul obiectului, care *dezvinovățirea lui Adam și a Evei*, ce a urmat păcatului și care nu-i iertat să lipsească din pieză. Apoi procesul acesta e curat sintetic, singurul acomedat pentru școala elementară.

Acum, ca să arat mai plastic deosebirea dintre limba biblică și stilul profan, las să urmeze o comparație la fel.

Să ne închipuim, că stăm în fața a două tablouri, cari, ambele reprezintă pe părintele Avram. Primul tablou îl reprezintă pe marele, bătrân părinte: eamțu pâr și barbă luga; cu capul gol, desculț și cu vestimânt lung patriarhal. — Al doilea îl reprezintă pe Avram: cu părul tuns, ras, cu mustețele pușcă sus, cu cizme crește, vestimânt civil saco, cu pean în pălărie și cu mânuși pe mâni.

Ambele tablouri, pe calea senzului vederi, dau impresiile la inimă și escită simțeminte. Dar oare nu se deosebesc simțemintele produse de tablouri, în tocmai, ca tablourile?

Iată, asemenea efecte produce și limba, pe calea auzului asupra inimii. Limba biblică e adevăratu tablou patriarhal. Limba modernă e contrastul. Impresiile ce le produc ele, difer după nuanță și trăinicie. Apoi forma dialogică a istorioarelor, nu e a se considera aici de citațiuni, ci ca o formă de vorbire, o însușire a limbei biblice, despre care a susținea, că e grea, e simplă închipuire. „Din contra: e măiestros, sfânt și impunător înainte elevului, când îi sună în ureche însuși graiul lui D-zeu sau al altei persoane biblice”.

(Va urma).

Din trecutul nostru cultural.

Renașterea.

(Urmare.)

Lupta religioasă

Între Români. Până în anii 1769 și 1770 Ardealul a fost greu frământat de propagande și lupte religioase, a căror capitol de încheiere, pentru acel secol, este „Unirea” unei părți a bisericii românești cu biserica Romii,¹⁾ unire întemeiată escluziv pe recunoașterea suveranității papale.

Este unul din succesele dinastiei Habsburgice, în părțile orientale ale țării sale supuse, a țării Ardealului decurând adnexate, în desfacerea în două a

1) „Cele patru puncte” nu se găsesc în textul original al actului unirii subscris de mitropolitul, apoi episcopul Atanasie, ci se cuprind în textul „paralel” latinesc, în „traducere”.

Tineri distinși, meniți a deveni demnitari și oameni învățați în noua biserică, în urma aplacidării Papii și a Curții imperiale, sunt trimiși; cu ajutoare din fondul seminarial gr. cat. rom., la Roma, în institutul teologic „*Propaganda fide*”. Cel dintâi român s'a trimis la 1743 în acea înaltă școală. Înființând Maria Terezia la anul 1774 institutul teologic *S-ta Barbara* din Viena și aici s'au dat locuri pentru studenți români uniți.

Pe când școalele blăjene imulțeau numărul cărturarilor, împrăștiind pe sate preoți și ulterior învățători cu pregătiri corespunzătoare, tinerii trimiși la amintitele școale înalte, se indeletniceau cu știința superioară, își câștigau înalte cunoștințe.

Indeosebi classicismul latin influență asupra tinerilor veniți la lumina Romei eterne din întunecatul Orient, formând dintr'înșii nu propagatori ai credinții bisericii Romei, ci apostoli ai glorioasei origini a poporului și caracterului limbii românești. În fiecare dintre acești elevi creștea dorința de a dovedi adevărul ce simțea și de a-și consacra viața întregă triumfului ideilor, de cari eră însuflețit.

Tendința de-a proba originea noastră romană cu ori ce preț, această mândrie națională, ce se deșteapă în sufletele lor, îi face pe tineri a se îndrumă cu tot din adinsul asupra studiului istoric și filologic.

„Românii sunt urmașii coloniștilor Romani” au spus-o și cronicari și eră și în tradiția poporului. Dar blăjeni și în special *Petru Maior*, întrec până și pe D. Cantemir, prea târziu ajuns în publicitate¹⁾. Pentru P. Maior²⁾ Românii de-acum sunt poporul care a păstrat mai bine calitățile poporului Roman, care a păstrat mai bine calitățile poporului Roman. Ne coborâm dar dela Traian³⁾ și nici când n'am părăsit pământul cucerit dela Daci. „Mult este a fi născut Român!” esclamă S. Micu Klein, în prefața istoriei sale (Acte și fragmente p. 140, Cipariu). „Văzând Românii, din ce viță strălucită sunt prăsiți, toți să se îndemne strămoșilor lor întru omenie și în bună cuviință a le urmă” (Prefața Ist. p. încep. Rom.)

Astfel au deșteptat și propagat scriitorii ardeleni, cei trei mari apostoli, S. Micu-Klain, George Șincai și P. Maior, în elevii și cetitorii lor, a căror cerc din ce în ce lărgă, *conștiința națională*, care trecând Munții a distrus nedeslușitele încurcături moștenite din trecut, stabilind *renasterea și ideea unității sufletesti a neamului românesc*.

Filologia (etimologismul)

școlii ardeleni. În fața concluziilor istorice, marii scriitori ardeleni, Klain și Șincai trebuiau să completeze și teoria latinității limbii române, lămurind și punctul de vedere filologic al chestiunii române.

Caracterele slavone (literele) ascunzând noblețea veche a limbii românești, alfabetul *cirilic*⁴⁾ trebuie lă-

¹⁾ Tradus și editat de Academia Română prin Ios. Hodoș și ulterior de d. Gr. G. Tocilescu.

²⁾ Vezi și Bibliografia chest. I. și orig. n. r.

³⁾ Vezi teoria Roesleriană etc.

⁴⁾ De aceea Engel și Sulzer (vezi cap. I. al acestui studiu) puneau la îndoială originea latină a limbii și susțineau venirea de peste Dunăre a neamului nostru.

pădat și înlocuit cu cel *latin*. Începutul acestei operațiuni se și face, cu tipărirea *Gamaticii române* alui Klain-Șincai, cu litere latine, la 1780¹⁾; apoi se continuă cu multe peripeții și sisteme eclecticice (D. e. alfabetul civil: jumătate latin și jumătate cirilic al lui Heliade Rădulescu, din 1878 alui Ar. Pumnul, ș. a.); la 1847 apare cu litere latine „Organul luminării” lui T. Cipariu în Blaj, iar România scoate cirilicele, prin decretul lui *Cuza Vodă*, la 1860.

Atacul se face însă, din partea scriitorilor latiniști, și asupra fondului neromanic al limbii. Epoca slavonă trebuie dată uitării, spun dânsii, și limba trebuie să fie purificată de tot ce e străin, nimic slavon nu e de tolerat în limba română. „Să lăsăm la o parte acești secolii (epoca slavonă) plini de întunec și de barbarie, ... acești secolii de tristă reminiscență pentru limba română”, pe care a ținut-o „sub jugul barbariei celei mai întunecătoare” (T. Cipariu: An. Ac. R. I. 23).

Reînvierea limbii dar, trebuia să se facă prin „reînvierea” cuvintelor arhaice, latine, pierdute din vorbire. Acest principiu, la rândul său, a produs și un bine dar și un mare rău și anume:

Prin munca asiduă și cercetările făcute cu pricepere de T. Cipariu, prin studiul adâncit al textelor vechi, s'a îmbogățit comoara de cuvinte a limbii românești, un mare merit, acesta.

Dar deraierea în direcția contrară încă n'a lipsit, în exagerarea purificării și „reconstruirii limbii românești”. Iată cum s'au petrecut lucrurile:

„Societatea academică română”, astăzi „Academia Română”, societatea învățaților români aleși din toată lumea românească, constituită în Buzărești la anul 1867, încapă sub influența covârșitoare a ardelenilor, cari cer reformarea limbii.

Curentul ardelenesc reușește să impună Soc. Acad. decretarea *sistemului etimologic* în scrierea română. Dar la priceperea scrierei etimologice, e necesar și un dicționar etimologic. Cu redactarea lui se însărcinează A. Tr. Laurian și I. C. Maxim, profesor în București, de origine ardelean.

„Elaboratul” plin de cuvinte fabricate după modelul cuvintelor clasice latine și cu eliminarea a tot ce nu purtă timbrul romanic, s'a prezentat ca un monstru de product ingrat al unei munci asidue dar fără folos (2 volume mari și un glosar).

Iată, după acel dicționar, cum ar trebui să se transforme o poezioară gingașă alui V. Alexandri.

¹⁾ Primele lucrări *gramaticale române* sunt: Samuil Klain-Micul (Viena 1780) cu litere latine; Ienache Văcărescu (Râmnic 1787 Viena 1788) cu cirile; Ioan Molnar de Mülersheim (Viena 1788 Gr. germană-română; Dim. Eustatievici (manuscris) de pela 1796, o lucrare serioasă. G. Șincai [ed. II.] (Buda 1805) Budai-Deleanu (manuscris); Samuil Körösi (Cluj 1805) ortogr. maghiară, C. Rosa (Buda 1808-9 (Boiadgi (1813) gramatică macedo-română, Diaconovici-Loga (1822) manuscris cirilic, Heliade-Rădulescu (Sibiu 1828), I. Alexi (Viena 1826), G. Săulescu (1833) plină de curiozități; *Lexiconul de Buda* (1825) a fost lucrat de Klain-Maior-Corneli, și alții. T. Cipariu (1854, 1869, 1877).

În poiana tănuită, unde sbor luciri de lună,
Floarea oaspeților luncii, cu grăbire se adună.

Textul, după *Laurian-Maxim* ar fi:

În pratul ascuns unde sbor luciri de luna
Floarea ospitelor agrului cu celeritate se adună.¹⁾

Înțelegerea rostului poeziei populare române și curentul unei „Direcții noi” pornite în Iași, cum și violența franceză, care nu a lipsit de a influența asupra dezvoltării culturii românești, au pregătit înălturarea succesivă a dominațiunii curentului blăjan, care, cum s'a văzut, a tras peste țântă. Îi rămâne totuși valoarea și marea importanță cum și rolul hotărâtor, curentului ardelean, că până la un punct, a fost cel mai însemnat îndrumător al vieții culturale a neamului românesc.

Grație părții reale a muncii „ardelenilor” am ajuns ca să atragem și atențiunea cercurilor culte și științifice, străine asupra noastră; dar în special, s'a deșteptat în noi conștiința de ceea-ce suntem și cum va trebui să se lucreze cultural pe viitor.

Cei trei corifei ai școlii

latiniste (ardelene). *Samuil Klain Micul* din Sad, nepot al episcopului mucenic Inocențiu, s'a născut în anul 1745. Studiă la Blaj și la 1763, fiind încă foarte tiner se călugărește, apoi e trimis la *Pazmaneul* din Viena pentru a face studii superioare, pentru cari dovedise înalte calități și pasiune. Terminând studiile, fu numit la Blaj profesor de matematică și morală, la 1772, și pregăti și manuale de logică și teologie, pentru elevii săi. În curând însă, el plecă cu patronul său, episcopul *Grigorie Maior* la Viena, și rămase acolo, căci a fost angajat de prefect de studii la colegiul clerical *Sancta Barbara*. Aici se întâlnește cu *George Șincai* cu care împreună elaborează o gramatică română etimologică, scrisă cu litere latine, prima gramatică tipărită de acest fel, tipărită la Viena (1780). La 1784 reveni la Blaj, ca predicator și profesor. De-acum înainte „timp de vre-o două decenii” *Samuil Klain* e sufletul vieții literare religioase din Blaj — zice *Șincai*. El traduse cărți bisericești și profane și traduse „cu mare osteneală”, din latinește și grecește Biblia (lui Bob), dela 1783—85, (tipărită la 1795). Acum era episcop *Ioan Bob* „un om harnic, ambițios, dar lipsit de ori-ce simț pentru lucruri mari, lipsit de capacitatea de a aprecia pe oamenii distinși; bogatul și influentul episcop fu un suflet mic, o inimă îngustă, plină de ură contra acelora, ce-i puteau face umbră” (N. Iorga). *S. Klein* voi să părăsească rasa călugăraască, dar episcopul său nu-i permise, ci îl trimise în exil la Muncaci. După un proces disciplinar, achitat de acuză, Klein, însă disgustat, părăsi Blajul și merse la Buda, unde la 1803 fu numit revizor la cesaro-crăiasca tipografie²⁾, unde se întâlnește din nou cu *G. Șincai*, prietenul său, în ale cărui brațe și-a dat duhul, în anul 1806.

(Va urma.)

¹⁾ O. Densușianu: Școala latinistă, — lecție univ. (1899).

²⁾ Această tipograpie are un rol însemnat în istoria culturii românești, căci a tipărit foarte multe cărți bisericești, primele calendare și chiar o bibliotecă de popularizare. S'au tipărit aici și cărți scrise în România.

Criticii mei.*

Sub titlul „*Elemente de Catihetică sau Metodica Religiunii*” am tipărit în extras prelegerile mele din acest studiu, făcute pentru elevii Institutului teologic și pedagogic din Caransebeș.

În „Prefața” cărții am arătat de ce principii am fost condus la compunerea prelegerilor și cari sunt motivele, ce m'au îndemnat să-mi public prelegerile în forma, cum au apărut.

Am trimis cartea tipărită unor jurnale și reviste, precum și unor bărbați pricepători în cauză.

N'a trecut mult timp și asupra cărții mele apar mai multe notițe și dări de seamă.

Reviste din România sub felurite titluri și în termeni generali mi-aduc numai laude.

Jurnalele și revistele noastre se ocupă mai amănunțit de carte-mi. Prin cuprinsul și forma lor, recenziunile făcute de acestea își dau în capete. Tocmai această împrejurare mă silește să revin asupra recenziunilor, pentru ca să le apreciez din punctul meu de vedere de o parte, de altă parte ca să leg într'o chită diferitele păreri asupra valorii cărții mele.

Un consumat pedagog sibiian, cu pseudonimul „Ego”, face cărții mele o dare de seamă în „*Vatra Școlară*” an. 1007, nr. 6.

După ce zice, în chip de ironie, că sunt unul „din cei mai prodigioși autori pe terenul manualelor de religiuine din patria noastră”, că am concentrat în opșorul meu (90 pagini) „atât material, încât mai că ar fi fost trebuință de 900 pagini”, și trebuie să recunoască, că am consultat foarte multe opuri de valoare și le-am utilizat cu prisosință: găsește în opșorul meu atâtea greșeli, încât dacă le-ar înșiră pe toate, ar da un op întreg. Poate chiar de 900 de pagini?!

Din aceste greșeli înșiră numai câteva, adevă 8. Nimic nu dovedește mai bătător la ochi superficialitatea d-lui „Ego”, ca observarea aceasta: Scopul *Religiunii* în școala poporală este dublu, *religios-moral* și *istoric-bisericesc* (vezi pag. 9). Până la cuvintele citate de d-l „Ego” a fost vorbă de importanța religioasă-morală a materiei istorice și a celei abstracte avându-se în vedere numai partea primă din scopul *Religiunii*, adevă scopul *religios-moral*. Numita materie are însă importanța sa și cu privire la partea a doua din scopul *Religiunii*, adevă la scopul *istoric-bisericesc*. Mai zice d-l „Ego”, că *Istoriile religioase-morale nu au nici o valoare pedagogică*.

Pedagogi, cari nu iau lecții dela d-l „Ego”, sunt de altă părere, pe care mi-am însușit-o și eu. Și praxa dovedește, că aceste istorioare sunt excelente ca materie de *Religiune* la școlarii începători. Din contră basmele și poveștile d-lui „Ego” sunt un nonsens în *Religiune*. Asta am arătat-o în „*Biserica și Școala*” din Arad, a. 1904.

O altă dare de seamă aflu în „*Revista Teologică*”, an. 1907, nr. 5, scrisă de „p. A. C.”

Darea de seamă, în general, mi-i măgulitoare. Cu toate că autorul ei nu află în cartea mea „o expunere temeinică, ci mai mult o schițare bună și frumoasă a materialului care trebuie tratat în studiul *religiunii*” (?), totuș „Titlul coresponde pe deplin cuprinsului... Materialul din părțile singuratice e tratat cu pricepere, și după sistemele pedagogice mai bune.

* Sub acest titlu dl Dr. P. Barbu publică în „*Foia Diecezană*” un lung rechizitor pentru apărarea cărții sale indicate în aceste șire, din care rechizitor luăm și noi fragmentar câteva părți esențiale, întrucât pot interesa pe ceilalți noștri, căci o parte dintre articole s'au publicat și în ziarul nostru.

Limba este frumoasă și curgătoare. Intreaga carte e scrisă pe baza izvoarelor celor mai bune, pe care autorul le-a studiat constientios și le citează. Notele sub liniare ne dovedesc multimea izvoarelor folosite... o recomandăm... etc."

Parohul Nicolae Crișmariu din Bărateaz e cunoscut cetitorilor revistei „Biserica și Școala” din Arad. A scris mai mulți articoli referitori la catehizare. Din articoli se vede, că e catihet priceput și tot odată în curent cu literatura branșei sale. A compus chiar o bună carte de Religione pentru școlile populare.

Părintele Crișmariu a scris, în „Biserica și Școala” an. 1905, nr. 1 și 2, o recenziune asupra cărții mele.

După ce arată pe larg importanța „cuvântului adevărului”, care este arma preotului, și se ocupă „cu starea catehizării la noi în timpul de față”, trece la cartea mea, despre care zice, că face bun serviciu preoților întru *manuarea armei lor*. Îi expune cuprinsul, în care s'a aprofundat, și încheie constatând „că, în metodică religioasă din cestiune sunt indegetate toate noțiunile generale și factorii educativi; e expusă întreaga materie religioasă, metodică de procedere și formele de examinare, ceace contribuie, ca opul — deși se prezintă în formă concisă — nu lasă nimic de dorit din teoria catihetică... Aflu — încheie d-l Crișmariu — o deosebită satisfacție în aceea, că materia liturgică își află locul său bine fixat în opul domnului autor...”

În „Ca dela” din Cernăuți, an. 1907, nr. 4, cetim:

„Cartea profesorului Dr. Barbu e o înavuțire prețioasă a literaturii noastre catihetice și e aptă a aduce catihetului la împărțirea învățământului de religione servicii bune. Principiile și instrucțiunile pentru împărțirea învățământului religionar la școlile populare corespund pe deplin scopului direcției catihetice și dau pretutindene pe față pe catihetul practic și instruit metodic. Ce e spus de alegerea și extenziunea materiei de învățământ ar trebui luat în băgare de seamă de toți catihetii, căci dela acest lucru depinde cu deosebire posibilitatea unui învățământ religionar fructifer și eficace. Cel mai imediat folos îi oferă catihetilor gruparea materiei de religione adausă la finea cărții, care dându-ne indicări instructive pentru tratarea materiei, ne înfățișează o împărțire a materiei de singurtele semestre ales de bine alcătuită atât din punct de privire metodic, cât și practic.

„Fiind cartea indusă pentru toți aceia, cari se ocupă cu întrebări catihetice și pentru toți catihetii de folos mare, recomandăm cetirea ei preoțimei noastre cu toată căldura”.

*

Ca de încheere amintesc, că am primit și scrisori private, cari se pronunță asupra valorii cărții mele...

Citez câteva șire din scrisoarea unui ilustru profesor și unul dintre cei mai erudiți bărbuți ai noștri:

... Vă felicitiez sincer la această continuare a meritelor Domniei Voastre literare. De mult doriām să văd și în literatură noastră un manual de Catihetică, cu al Domniei Voastre, scurt, practic și corespunzător științelor și trebuințelor pedagogice-didactice de astăzi.

... Ați făcut un mare bine și viitorilor profesori și studenți universitari.

P. Barbu.

Invitare de abonament.

P. T. Domni cetitori sunt rugați, să binevoiască a-și renouă abonamentul.

De asemenea rugăm și pe abonenții, ce sunt în restanță cu prețul foaiei atât de pe anul acesta, cât și de pe anii trecuți, să binevoiască a ni-l trimite, căci foaia suferă lipse mari, neputându-și acoperi trebuințele sale și datorile față de tipografie.

Administrațiunea.

CRONICA.

La negoț! Circulara P. S. Sale D-lui Episcop diecezan adresată, în urma rugării societății negustorilor din Arad, clerului diecezei, de a îndemna pe părinți să-și dea la negoț copiii, a aflat un răsnet favorabil și în consecințe binefăcător. Mai mult de 20 elevi români s'au prezentat și au fost plasați, numai români, — află Tribuna — iar elevi maghiari nu ar fi răspuns la o similară chemare a inspectorului școlar.

Hirotonire. P. S. S. Dl. Episcop Ioan a binevoit a hiroteni în 2/15 a. c. pe diacnul George Vereș ales paroh în comuna B.-Sânt-Miclăuș (protopopiatul Beliu).

† Ecaterina Cogălniceanu, soția marelui patriot român Mihail Cogălniceanu, a încetat din viață în Iași, în etate de 82 de ani.

Mormântul mamei lui Stefan cel Mare. Cetim în ziarele din București, că domnul N. Iorga, profesor universitar, a descoperit la mănăstirea Probota, județul Suceava, mormântul mamei lui Stefan cel Mare, anul viitor, se va așeza pe acest mormânt o inscripție comemorativă, pe o peatră de marmoră, făcută cu cheltuiala casei bisericești din România. Se vor aranja mari solemnități din acest prilej.

Saraffoff, capul revoluționarilor bulgari, condamnat în absență, pentru asasinarea de-acum câți-va ani a unui profesor român macedonean, Șt. Mihăileanu, din București, a fost ucis, într'una din zilele trecute. — „Cel ce scoate sabia, de sabia moare”.

Poșta Administrațiunei.

Dlul I. V. „Cantorul-Bisericesc” opul Dlul George Bugian nu a apărut în tipografia noastră, un singur exemplar avem la administrație; despre zăre putem zice, că e alcătuit cu multă pricepere și corespunde pe deplin chemării sale. Adresați-Vă la autor în Delibata (Temes m.) Prețul unui exemplar: legat în pânză 12 cor. 1/2 pe la 14 cor. lux 16 cor.

Cronică bibliografică.

Literatură populară. Dl Traian Suciu, profesor la gimnaziul din Brad, a scos de sub tipar, ca teză de doctorat, un temeinic și frumos studiu: „A român népköltészet”. Tip. diecez. Arad.

Amicul Tinerimii nr. 4 cuprinde: Astrea, Copilul milosteniei, Din „isprăvile lui Bebe”, Copernic (dialog) de G. Meonardi. Amintiri din copilărie Trei prieteni. Petrecere științifică.

Tara noastră nr. 47 și 48: Teatrul nostru, Scrieri către țărani, Istoria unei pălării, Arături de toamnă, Plantarea pomilor, Statute, Știri, — Școlile pentru

oameni în vârstă, „Tovărășia centrală“. Scrisori către țărani, Animalele cornute, Țăranul și foile noastre. Cărările vieții, Snoave, Din popor.

Albina 7. Povestea neamului nostru. Ispita băuturii. Câteva cuvinte despre agicultura din Japonia Din foloasele școalelor de adulți. Tuberculoza. Legenda Sf. George. Roman, Ilustrații, glume.

Vasile Stan: Limba maghiară pentru școalele populare întocmită după metoda directă. I. anul întâi și al doilea de școalii Sibiiu. Tiparul tipografiei arhidiecezane 1907. Prețul 50 fileri. Indrumări metodice la limba maghiară. Sibiiu, Tiparul tipografiei arhidiecezane 1907. Prețul 30 fileri. — Reproducem din „V. S.“ nr. 8. I. următoarele reflexiuni competente asupra metodului manualelor din uestiune:

Metodul, ce ni se prezintă în cartea profesorului Stan e tocmai metoda pe care la toată ocaziunea îl accentuau organele statului cu ocaziunea inspecțiunilor școlare. Nu odată li se va fi dat învățătorilor privilegiul de a auzi, cum inspectorul de școale cerea să propună limba maghiară după metoda directă (direkt módszer). Dar oricât le pretindeau organele statului acest lucru, până acum mai că nu era cu putință, deoarece învățătorilor le lipsea o călăuză sigură, care să-i lumineze și conducă pe calea cea dreaptă. Cu apartia acestei cărți se dă în mână învățătorului nostru un mijloc puternic, cu ajutorul căruia pe o cale ușoară poate ajunge la atari rezultate, pe cari cu un alt metod nici cu o muncă înzecită nu le-ar fi putut dobândi.

Prin metoda acesta elevii sunt conduși deadreptul în folosirea limbei maghiare, fără a mai lua în ajutor limba maternă. Elevului nu i-se mai spune numirea românească a obiectului, ci i-se arată obiectul și apoi se numește ungurește. Gădirea copilului e ușurată, căci nu trebuie să-și fiseze deodată două numiri, cari întârzie procesul asociației ideii cu noua sa numire. Dacă numirea românească se prezintă deodată cu cea ungurească înainte de a se stabili un echilibru în spirit, se întâmplă o luptă între ele, care are drept urmare o întunecare în procesul de gândire. Această îndrumare e delăturată prin procedeul de față.

Cartea pornește într'un mod foarte natural dela cele mai apropiate obiecte, cu cari se indeletnicește zilnic elevul. Cartea, tăblița, ceruza, cernelă sunt cele dintâi cuvinte, pe cari le învață copii.

Învățătorul ia o grupă de trei obiecte, le arată, apoi le numește cu numirea maghiară. După aceea le ia pe rând și-și pune șieși întrebarea în ungurește: Ce-i ăsta? și apoi tot învățătorul răspunde. Terminând cu toate trei obiectele, le pune apoi întrebări elevilor tot în felul arătat. Aici introduce noua metodă o variație în exercițiu. Elevul are să răspundă: Aceasta nu e tăblița ci e cartea. Același lucru îl face și cu celelalte obiecte. În felul acesta făcând deprinderile elevul nu se plictisește și totodată e ținut în o continuă atenție.

Dela numire se face trecerea la conversațiuni asupra însușirilor, ce le au obiectele din școală, apoi se pun în comparațiuni unele cu altele cu privire la particularitățile lor.

Într'un mod natural urmează introducerea elevilor și în conversare asupra diferitelor lucrări, ce au să le îndeplinească și apoi să spună în maghiară ceea ce au făcut. Totul decurge în mod natural, ușor și repede.

În îndrumările metodice autorul dă un bun povătuitor învățătorilor, în folosirea cărții delimba maghiară. Acestea cuprind dispoziții generale pentru toate lecțiunile și apoi și pentru fiecare lecțiune separat. Cetite și aplicate cu sârguință îl vor face pe învățător îndemă-

natic în instruirea limbei maghiare și-l vor feri de multele neplăceri ce le au învățătorii din cauza puținului spor, ce erau în stare să-l facă.

Nu putem decât să recomandăm cu toată căldura introducerea acestei cărți folositoare, căci cu ajutorul metodei ce ni-l indică sperăm a preantimpina multe rele, ce pot să se reverse asupra școalelor noastre.

Dascăl.

Concurs.

Pentru întregirea postului de capelan pe lângă preotul deficient George Mustața din **Târgoviște**, tractul Belințului, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. Jumătate din sesiunea parohială constatatoare din 30 jugăre pământ bun arător; 2. Jumătate din stolele îndatinate; 3. Jumătate din intravilanul parohial, dinpreună cu casa parohială de pe el; 4. Jumătate din întregirea dela stat, având însă și fiitorul capelan să împartă cu parohul întregirea sa dela stat.

După partea ce o beneficiază, capelanul are să supoarte toate sarcinile publice.

De asemenea să îndatorează capelanul ca să săvârșească singur toate slujbile ce obvin în parohie și toate agendele oficioase.

Reflectanții, cari trebuie să aibă o calificare pentru posturi parohiale de **clasa a II-a**, sunt poștiți să-și instrueze petițiile lor concursuale în senzul Regulamentului pentru parohii din 1906, și să le adreseze comitetului parohial din Târgoviște, pe calea oficiului protoprezviteral gr. or. rom. din Bélinez, comitatul Temes; ear într'o Duminecă sau într'o sârbătoare, în lăuntru terminului concursual, a să prezentă în sf. biserică din atinsa parohie, spre a-și arată desteritatea în oratorie și în ritualii.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Gerasim Serb* protoprezviter.

—□—

1—3

Pentru întregirea postului de învățător dela școala conf. gr. or. rom. din **Ficâtar**, tractul Belințului, să escrie concurs cu termen de **30 zile**.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. În bani gata 388 cor.; 2. 2 jugăre pământ arător 80 cor.; 3. 6 mm. grâu à 12 cor. = 72 cor. și 6 mm. cucuruz à 8 cor. = 48 cor.; 4. 22 metri lemne de foc din cari e a să ncălzi și sala de învățământ; 5., pentru conferință, dacă participă, 10 cor. 6. pentru scripturistica 10 cor. 7., locuință în natură cu o chilie și bucătărie, grăjd și grădină de un jugăr.

Reflectanții la acest post au să-și aștearnă petițiile concursuale instruite amănuat legilor în vigoare, comitetului parohial din Ficâtar, pe calea oficiului protopopesc gr. or. rom. din Belinț (Bélinez, Temes megye), și, în lăuntru terminului concursual, a să prezentă în sf. biserică din atinsa parohie, spre a-și arată dexteritatea în cântare și tipic.

Alesul, fără altă remunerație, e dator să presteze serviciile cantonale, atât în, cât și afară de sf. biserică. De asemenea e dator ca, după pământul ce-l beneficiază, să supoarte sarcinile publice.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Gerasim Sârb* pprezbiter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea nou înființatului post de capelan temporal pe lângă neputinciosul paroh Eutimie Blaga din **Tulca** protoprezbiteratul *Tinca* com. *Bihor* cu termen de alegere **7/20 Ian.** 1908

Alesul va beneficia cât va trăi parohul jumătate din toate venitele parohiale ce le beneficiază aziăzi Eutimie Blaga, afară de întregirea dotațiunii dela stat care va rămânea și mai departe a parohului; după moartea parohului alesul va fi paroh, dar atunci are să se îngrijească de cvartir și fără nici o alta remunerațiune va fi îndatorat a îndeplini toate agendele parohiale și-a catechiză în toate școalele din comună.

Parohia fiind de **cl. I.** dela recurenți se recere cval. de cl. I. iar reflectanți se poftesc a-și prezentă recursele subscrisului protopop și a se prezentă în biserica din Tulca atare Duminecă sau sârbătoare să arate dexteritatea în cele rituale.

Dat în ședința com parohial din Tulca la 30 Sept. (13 Oct.) 1907.

Eutimie Blaga
președinte.

Ioan Fodor
notar.

Înconțelegere cu mine: *Nicolae Roxin* protopop.

—□—

2—3

În senzul concluzului consistorial de sub nr. 2477 a. c. se escrie de nou concurs pentru parohia de **clasa I. M. Ceica** cu termen de **30 zile** dela prima publicare, observându-se: că în lipsa de recurenți de clasa I se vor admite și cei de a doua classă.

Emolumentele sunt: a) pământ parohial 6 holde și 1224 st. □. b) câte o măsură de cucuruz dela casă. c) una ziuă de lucru. d) stolele îndatinate, și anume: dela botez 1 cor., dela feștanie 1 cor., liturgie privată 2 cor., pentru înmormântare mare dela 6 coroane în sus, dela mică 2 cor.; e) întregirea dotației dela stat, pentru cei fără 8 clase 616 cor. 90 fil. iar pentru cei cu 8 clase 1416 cor. 90 fileri.

Pentru cvartir se va cere relut dela stat, eventual se va îngriji comuna bisericească.

Pe lângă aceasta mai are onorar de catehizare la școala de stat 80 coroane.

În urmă se obsearvă: că până când pământul parohial este esarendat, alesul paroh va primi desdau-nare dela biserică 200 coroane anual.

Recursurile ajustate cu documentele recerute conform Regulamentului se vor trimite în termenul prescriș.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Vasilie Papp* protopopul Beiușului.

—□—

2—3

În conformitate cu ordinul Ven. Consistor oradan de sub Nr. 249/B. 1907 prin aceasta se escrie concurs cu termen de alegere pe **2/15 Ianuarie** 1908

pentru parohia de **clasa a III-a V. Săliște** — tractul Vașcoului devenită vacantă prin trecerea în statul emeritat a preotului veteran Nicolae Tulvan pe lângă următoarele emolumente: 1. Dela parohieni câte jumătate măsură de bucate dela fiecare familie. N-rul familiilor 100; pentru botez una coroană, pentru cununie 2 cor., pentru extrase câte 2 coroane pentru înmormântari mari dela 4—10 cor; pentru liturghii private 2 cor.; slujbe de epitrafir dela 40 fil. în sus până la una coroană; de cvartir se va îngriji cel ales. 2. Dela stat întregire pentru preoții sub 8 clase 743 cor. 86 fil; iar pentru cei cu 8 clase 1543 cor. 86 fil.

Cei ce doreș a reflectă la aceasta parohie sunt poștiți ași trimite recursele lor ajustate conform §-lui 13 din Statutul-Organic și adresate comitetului paroh. M. O. D. adm. pprese Moise Popoviciu în Segyest p. u. Rieny, iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare cu observarea §-lui 20 din regulamentul pentru parohii recurenții trebe să se prezenteze în sf. biserică din V. Săliște spre a-și arătă dexteritatea în cant, tipic și oratorie.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Moise Popoviciu* adm. protopopesc.

—□—

2 3

➔ **Compactor român în Arad** ➔

Justin Ardelean

Strada Weitzer János Nr. 13.

Execută grabnic și prompt

tot solul de lucrări, atingătoare de a-
ceasta branșe.

Legătură fină și durabilă.

Prețuri moderate.

17

Janus

„institut de asigurare mutuală pe viață în Viena

s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili,

este cel mai vechiu „Institut mutual de asigurare pe viață“

— pentru Austro-Ungaria. —

Se bazează pe legile mutualității în puterea cărora accidentul capitalului anual trece în favorul celui asigurat.

➔ **Premii eftine. Condiții de asigurare favorabile.** ➔

Imprescriptibilitatea polițelor după 3 ani. Plătirea în caz de duiel și sinucidere după 5 ani.

Asigurare gratuită pentru caz de războiu. — Fără timbru de poliță și taxă de stat — Plătire la moment

Starea de asigurare 111.000,000 cor. | **Averea institutului 31.000,000 cor.**

Sumele de asigurare plătite până acum 56.000,000 cor.

Informațiuni îndatoritoare dă:

==== **Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabric** =====

Lerchengasse Nr. 17. (N-rul Telefonului: 422).

(20)